

УДК 37.013-056.45(477.52/.6) "19/20"

ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ОБДАРОВАНИХ ШКОЛЯРІВ: СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

М. М. Кабанець

ORCID 0000-0002-7961-8350

Педагогічна підтримка обдарованих дітей та молоді є стратегічним напрямом освітньої політики України протягом останніх двох з половиною десятиліть. У Донецькій та Луганській областях протягом досліджуваного періоду склалися регіональні системи педагогічної підтримки обдарованих школярів. Становлення системи розпочалося на початку 1990-х років зі створення освітніх закладів нового типу. З появою регіональних програм система почала набувати цілісності та отримала поштовх для розвитку.

У статті проаналізовано зміст перших програм розвитку обдарованості та висвітлено тенденції оновлення та удосконалення подальших та сучасних обласних програм. Визначено компоненти регіональної системи: об'єкт та суб'єкти підтримки, мета, зміст педагогічної підтримки, засоби педагогічної комунікації та умови ефективності педагогічної підтримки.

Розкрито роль науковців та наукових установ Донецької та Луганської областей у розвитку регіональної системи педагогічної підтримки обдарованих школярів.

Узагальнено практику педагогічної підтримки обдарованих школярів в умовах загальноосвітніх шкіл, яка ґрунтується на принципах індивідуалізації та диференціації. Одним із важливих шляхів реалізації регіональних програм було створення банків обдарованих дітей, які включали інформацію про школярів та їх наставників. Визначено основні форми підготовки педагогів до роботи з обдарованими дітьми. Показана роль обласних інститутів післядипломної освіти та Інституту духовного розвитку людини Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля у забезпеченні педагогічної підтримки обдарованих школярів регіону.

Ключові слова: обдарованість, обдаровані школярі, педагогічна підтримка обдарованих, східноукраїнський регіон, регіональні програми.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Педагогічна підтримка обдарованої молоді наразі є одним із стратегічних напрямів освітньої політики України, оскільки саме від творчого та інтелектуального потенціалу молодого покоління фахівців залежить розбудова демократичної держави та економічний, соціальний і технологічний прогрес суспільства. Швидко зростаючі обсяги інформації та глобальні проблеми також ставлять нові виклики перед суспільством щодо переосмислення цінностей та формування особистості громадянина світу, здатної до ефективного функціонування у новому суспільстві на засадах духовності та моральності.

Процеси глобалізації, у свою чергу, актуалізують цінність та необхідність збереження традицій, вивчення успішного досвіду регіонів у створенні освітніх систем. На важливості регіоналізації освітньої діяльності наголошується у низці документів Міністерства освіти і науки (Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти, Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності тощо), указах Президента України («Про програму роботи з обдарованою молоддю на 2001-2005 роки», «Концепції державної програми роботи з обдарованою молоддю на 2006-2010 роки», «Молодь України» на 2009-2015 роки, «Творча обдарованість», «Діти України» тощо).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Досягнення вітчизняних і зарубіжних науковців, які досліджували різні проблеми обдарованості, створили ґрунт для розробки теоретичних засад регіональних освітніх систем підтримки обдарованих дітей та молоді, серед них: Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, О. Леонтьєв, О. Матюшкін, Дж. Рензуллі, П. Торранс, Дж. Фрімен, В. Шадриков, О. Антонова, Г. Костюк, Н. Лейтес, В. Моляко та ін. Практика педагогічної підтримки у східноукраїнському регіоні склалася на основі напрацювань дослідників, які виділили види та рівні прояву обдарованості, узагальнили зарубіжний досвід, розробили засади диференціації змісту освіти, а саме: Ю. Гільбух, В. Юркевич, О. Бевз, П. Тадеєв, Н. Теличко, Т. Анохіна, О. Антонова, А. Балацинова, М. Євтух, І. Зверєва, Л. Коваль, Г. Сорока та ін.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Практика педагогічної підтримки обдарованих школярів східноукраїнського регіону

висвітлювалася вченими на сторінках наукових фахових видань, міжнародних та всеукраїнських конференціях, у засобах масової інформації. Проте, у вітчизняній педагогічній науці питання узагальнення досвіду освітян східноукраїнського регіону залишилися поза увагою дослідників.

Метою статті є висвітлення узагальненого досвіду освітян східноукраїнського регіону у створенні системи педагогічної підтримки обдарованих школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Регіональна система педагогічної підтримки обдарованих школярів має своєрідність через низку факторів, які впливають на життєдіяльність мешканців регіону. Вона передбачає розробку нормативних документів, виділення ресурсів, координацію зусиль різних державних та суспільних установ, підтримку освітніх ініціатив, що створює необхідні сприятливі умови для розвитку та реалізації здібностей обдарованих дітей та молоді у відповідності з їхніми власними інтересами та обдаруваннями та попитом регіональної спільноти.

Система педагогічної підтримки обдарованих школярів у регіональному вимірі складається із взаємопов'язаних та взаємозумовлених компонентів: об'єкт підтримки (обдарований або потенційно обдарований школяр), суб'єкти підтримки (вчителі, батьки, психологи, адміністрація закладів освіти, працівники позашкільних установ, інститутів післядипломної педагогічної освіти, керівництво відділів освіти та ін.), мета, зміст педагогічної підтримки, засоби педагогічної комунікації (форми та методи роботи), умови ефективності педагогічної підтримки.

Донецька та Луганська області були одними з перших в Україні, де почала складатися регіональна система педагогічної підтримки обдарованих школярів. За перші роки незалежності держави в цих областях було відкрито низку шкіл нового типу, серед яких найуспішнішими стали Лисичанська гімназія та ліцей при Донецькому державному університеті, учні яких стали переможцями міжнародних та всеукраїнських учнівських олімпіад. Наприкінці 1990-х років – на початку 2000-х років у Донецькій та Луганській областях почали створюватися регіональні програми підтримки обдарованості. Першою з них була обласна комплексна програма «Обдаровані діти», розроблена та впроваджена в освітню практику у Донецькій області у 1998 році. Вона включала в себе три частини: «Інтелектуальний потенціал Донеччини», «Здорове покоління Донбасу» та «Відродження духовності Донецького краю». За три роки, у 2001 році, аналогічна програма була створена і в Луганській області – «Творча обдарованість Луганщини». Протягом наступних років подібні програми

регулярно оновлювалися, удосконалювалися, доповнювалися новими аспектами підтримки обдарованості. На основі обласних програм розроблялися аналогічні міські, районні та шкільні.

Зміст програм змінювався наступним чином: поглиблювалися методологічні засади роботи з обдарованими дітьми та молоддю; оновлювалася та удосконалювалася система пошуку та діагностики обдарованості; розширювалася мережа закладів освіти, які опікуються здібними дітьми; посилювалася підготовка вчителів; урізноманітнювалися форми роботи з обдарованими дітьми та підготовки вчителів; розбудовувалася мережа позашкільних закладів, у тому числі мережа філій Малої академії наук України; посилювалася індивідуалізація, диференціація та профілізація навчання обдарованих дітей; розроблялися основи взаємодії закладів середньої та вищої освіти; створювалися експериментальні майданчики для апробації нових технологій роботи з обдарованими дітьми; удосконалювалася система матеріальної допомоги обдарованим учням тощо.

Аналіз сучасних програм (розроблених у 2015-2018 роках) показав, що наразі вони змінюються наступним чином: існуюча система удосконалюється шляхом впровадження ранньої діагностики обдарованості, залучення обдарованих дітей із категорій, що могли залишитися поза увагою фахівців з освіти обдарованих (дітей з обмеженими можливостями, мешканців віддалених районів, соціально незахищених верств населення), оновлення банків обдарованих дітей, а також створення портфоліо дітей та їх наставників, залучення громадських та неурядових організацій до підтримки обдарованих, розширення міжнародного співробітництва у питаннях забезпечення освіти та виховання обдарованих дітей та молоді тощо.

Проведений аналіз програм та їх результативності дає змогу стверджувати, що і в Донецькій, і в Луганській областях створено цілісні системи підтримки обдарованої молоді, що передбачають пошук, відбір та підтримку обдарованих дітей та молоді, єдність і взаємодію в роботі закладів освіти обласного, міського, районного і шкільного рівнів, створення обласного банку даних обдарованих школярів.

За два з половиною десятиліття система педагогічної підтримки обдарованих школярів у східноукраїнському регіоні стала розгалуженою, скоординованою та ефективною, про що свідчать високі місця Донецької та Луганської областей в рейтингах з всеукраїнських предметних олімпіад та конкурсів-захистів наукових робіт Малої академії наук. Кожного року

школярі обох областей ставали переможцями та призерами міжнародних, всеукраїнських учнівських олімпіад.

Накопичений досвід педагогічної підтримки обдарованих школярів у східноукраїнському регіоні був також наслідком зацікавленості у всебічній підтримці юних талантів з боку вищих навчальних закладів: Донецького національного університету, Донецького національного медичного університету, Слов'янського державного педагогічного університету, які створили ліцеї безпосередньо у своїй структурі, надавши професорсько-викладацький склад для роботи з обдарованими учнями, створивши відповідну матеріальну базу. Зацікавленість у навчанні і вихованні обдарованих школярів також виявили Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Східноукраїнський університет імені Володимира Даля, які не тільки активно взаємодіяли із школами нового типу, але й активно підтримували намагання науковців щодо осмислення проблем педагогічної підтримки обдарованих учнів, що сприяло появі потужних наукових шкіл у цих університетах і Донецькому національному університеті, які досліджували питання навчання і виховання обдарованих школярів як у східноукраїнському регіоні (докторські дисертації В. Алфімова, Д. Алфімова, В. Кожевнікова, К. Приходченко, Д. Чернишова; кандидатські дисертації М. Артьомова, Т. Волобуєвої, В. Гончарук, С. Дітковської, М. Кабанець, А. Каташова, О. Каташової, В. Тесленка, К. Фоменко, І. Цимбал тощо), так і теоретичні засади і практику педагогічної підтримки обдарованих школярів зарубіжжя (докторська дисертація О. Бочарової (досвід Польщі), кандидатські дисертації (І. Бабенко – США, О. Золотарьова – Ізраїль, А. Скирда – Австралія, Л. Кокоріна – Іспанія, Д. Перепада – Китай тощо).

Аналіз теоретичних напрацювань учених, практики роботи з обдарованими дітьми та молоддю в різних регіонах, урахування особливостей освітньої системи у східноукраїнському регіоні дає підстави визначити педагогічну підтримку обдарованих школярів у регіональному вимірі як сукупність взаємопов'язаних компонентів та суб'єктів педагогічної діяльності, які сприяють виявленню та розвитку обдарувань особистості, що має здібності до тієї чи іншої діяльності, у відповідності з індивідуально-психологічними особливостями особистості та попитом регіональної спільноти, інтеграція та взаємодія яких забезпечує її ефективність.

На початку 2000-х років, згідно з регіональними програмами розвитку обдарованості, почали створюватися банки даних обдарованих дітей та їх наставників з метою упорядкування системи обліку обдарованих школярів,

систематизації даних про них, збереження інформації про дітей та їх досягнення, надання інформації органам влади щодо досягнення дітей та їх наставників, а також удосконалення роботи з обдарованими дітьми регіону. Відповідно до Положення про банк даних обдарованих дітей та педагогів інформація упорядковувалася за видами обдарованості (інтелектуальна, практично-перетворювальна, художньо-естетична, психомоторна, комунікативно-організаторська). Щорічно банки даних оновлювалися та використовувалися для формування «олімпійського резерву» та удосконалення роботи з обдарованими школярами через індивідуальну роботу з потенційними переможцями інтелектуальних та інших змагань. Банк містив інформацію про наставників обдарованих учнів, яку в нових програмах (після 2010 року) доповнено інформацією про оригінальні авторські програми роботи з обдарованими школярами.

У Донецькій та Луганській областях загальна практика педагогічної підтримки обдарованих школярів в умовах загальноосвітніх шкіл передбачає навчання на основі реалізації принципів індивідуалізації та диференціації, що реалізується за допомогою створення груп залежно від видів обдарованості дітей або розробки індивідуальних навчальних планів з певних предметів. Для диференціації змісту освіти найчастіше застосовуються дві основні стратегії навчання – інтенсифікації (збільшення обсягу навчального матеріалу) та прискорення (збільшення темпу освоєння навчального матеріалу). Збагачення (якісна перебудову змісту освіти) використовується набагато рідше. Інтенсифікацію та прискорення, як правило, реалізують за допомогою профілізації. Умови профільної освіти дають також змогу реалізувати якісні зміни у змісті освіти шляхом впровадження інтегрованих курсів, наприклад, курс природознавства замість курсів фізики, хімії та біології.

Основними формами позакласної та позашкільної роботи з обдарованими дітьми Донеччини та Луганщини визначені: факультативні заняття, гуртки різноманітного спрямування, предметні учнівські олімпіади, творчі конкурси, інтелектуальні змагання, спортивні змагання, Мала академія наук України, літні школи, навчальна практика за кордоном та ін. Позакласна та позашкільна робота з обдарованими дітьми включала виховні заходи, спрямовані на виховання гармонійної особистості, яка зможе самореалізуватися та реалізувати свій потенціал на користь держави. Найефективнішими формами виховання творчої, інтелігентної особистості стали клуб «Інтелігент» із залученням найвидатніших діячів науки, культури та мистецтва України та області, клуб «Поліглот», а також діяльність Луганського обласного центру науково-технічної творчості

учнівської молоді, Центр розвитку обдарованої молоді Макіївської міської ради Донецької області, футбольної академії тощо.

Обов'язковим елементом роботи з обдарованими школярами є залучення дітей до науково-дослідницької діяльності для творчої самореалізації, професійного самовизначення старшокласників та формування наукового потенціалу держави. Мала академія наук України вважається першою ланкою в системі підготовки наукових кадрів для сучасного суспільства та місцем формування майбутньої наукової еліти нації і є головним елементом регіональної системи педагогічної підтримки для залучення обдарованих дітей до науково-дослідницької роботи. Основними принципами державної політики щодо підтримки діяльності МАН України стали принципи рівного доступу, індивідуалізації, самореалізації, добровільності, захисту авторських прав юних дослідників, підтримки та заохочення участі обдарованої молоді у наукових дослідженнях.

Узагальнення досвіду Донецької та Луганської областей показало, що основними формами залучення обдарованих школярів до науково-дослідницької діяльності стали: участь у роботі секцій Малої академії наук України; участь у роботі наукових товариств, гуртків, школах юних дослідників; виконання науково-дослідницьких робіт та проєктів як частини навчального плану ліцеїв; науково-практичні конференції, колоквиуми, семінари, зустрічі з провідними науковцями; участь у виконанні спільних досліджень зі студентами вищих навчальних закладів.

Організація науково-дослідницької роботи обдарованих старшокласників у ліцеях будується за наступною логікою: поступовий перехід від навчально-творчої діяльності до навчально-дослідницької роботи та науково-дослідницької роботи, та у територіальних відділеннях МАН України у Луганській та Донецькій областях, де учні проходять три рівні навчання – слухач, кандидат у дійсні члени МАН та дійсний член МАН. Свідченням результативності роботи були кількісні і якісні показники участі представників східноукраїнського регіону у Всеукраїнських конкурсах-захистах науково-дослідницьких робіт учнів, що були переможцями у різних галузях знань.

Більша ефективність роботи ліцеїв та гімназій з обдарованими дітьми забезпечується розмаїттям в рамках навчального закладу, тобто підтримкою різноманітних здібностей та інтересів школярів, застосуванням індивідуальних навчальних траєкторій, наданням можливостей обдарованим дітям впливати на свою індивідуальну навчальну траєкторію, використанням можливостей партнерських освітніх установ для навчання

та розвитку здібностей обдарованих дітей. Основні характеристики педагогічної системи ліцеїв та гімназій, які забезпечують ефективність роботи з обдарованими дітьми: надання індивідуальної допомоги обдарованим школярам; застосування комплексу традиційних та інноваційних методів пошуку, виявлення та педагогічної підтримки обдарованих дітей; постійний педагогічний пошук, апробація та впровадження інноваційних технологій та методів роботи з обдарованими дітьми; тісна взаємодія з науковими установами, органами місцевої влади, позашкільними закладами, громадськими організаціями у пошуку шляхів ефективного задоволення освітніх потреб обдарованих школярів; залучення викладачів закладів вищої освіти до роботи з ліцеїстами та гімназистами; гнучкість щодо поєднання аудиторної, позааудиторної та самостійної роботи, надання можливості обдарованим дітям навчатися за індивідуальним графіком; розумна вимогливість без прагнення досконалості обдарованої дитини в усіх предметах; створення сприятливих умов для виявлення та розвитку обдарувань особистості та атмосфери психологічного комфорту; поєднання різних стратегій навчання та гнучкість у їх використанні; залучення старшокласників до науково-дослідницької роботи, навчання методам наукової роботи; диференціація у оцінюванні навчальних досягнень учнів з можливістю оцінити індивідуальний прогрес учня; психологічний супровід обдарованої особистості.

Результативність роботи педагога з обдарованими школярами залежить від його професійної компетентності у галузі освіти обдарованих. Підготовка педагогічних кадрів для роботи з обдарованими дітьми проводиться декількома шляхами:

- у процесі фахової підготовки у педагогічних університетах (спеціальні курси з освіти обдарованих у системі фахової педагогічної освіти; включення окремих тем з освіти обдарованих у курси педагогіки, психології та методики викладання окремих предметів);
- на регулярних курсах підвищення кваліфікації вчителів (вивчення окремих тем, присвячених роботі з обдарованими дітьми; вивчення тематичних курсів; виконання творчих проєктів, випускних робіт; відвідування майстер-класів);
- у міжкурсовий період (створення творчих лабораторій, обласні та зональні семінари з окремих питань освіти обдарованих; круглі столи з обговоренням проблем навчання і виховання обдарованих дітей; корпоративне навчання; стажування у закладах освіти, які мають успішні практики педагогічної підтримки обдарованих дітей; огляд-конкурс

творчих робіт педагогів; створення банку даних інноваційних технологій роботи з обдарованими дітьми; обласні очно-заочні школи-лабораторії; розробка та поширення рекомендацій щодо роботи з обдарованими дітьми; науково-практичні конференції; педагогічні читання; школа молодого вчителя; майстер-класи досвідчених учителів, які працюють з обдарованими дітьми; обласні авторські творчі майстерні; психолого-педагогічні консиліуми; тренінги з питань педагогічної підтримки обдарованих дітей, психологічного супроводу їх розвитку; творчі зустрічі з обміну досвідом щодо роботи з обдарованими дітьми);

- шляхом самоосвіти.

Важливу роль у педагогічній підтримці обдарованих школярів відіграють обласні інститути післядипломної педагогічної освіти (ІППО) східноукраїнського регіону. Одним з найважливіших напрямів роботи інститутів є сприяння та координація співпраці загальноосвітніх навчальних закладів, міських, районних методичних кабінетів та центрів щодо педагогічної підтримки обдарованих школярів, застосування єдиних корекційно-розвивальних програм. Другим суттєвим напрямком роботи є організація та проведення інтелектуальних змагань учнівської молоді та творчих конкурсів – всеукраїнських предметних олімпіад серед школярів, обласних етапів Всеукраїнських конкурсів серед обдарованих учнів та їх наставників. Крім того, у функції ІППО входить підготовка обдарованих дітей до Всеукраїнського етапу предметних олімпіад, для чого організовуються тренувальні збори, очно-заочна школа, консультування дітей. Ще одним напрямком роботи ІППО визначено науково-методичний супровід роботи з обдарованими дітьми, який включає розробку методичних рекомендацій для педагогів, створення банку даних діагностичних методик ідентифікації обдарованих дітей за віковими категоріями, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду з педагогічної підтримки обдарованих дітей, підвищення кваліфікації вчителів з питань навчання та виховання обдарованих дітей.

Значну роль у створенні регіональних систем педагогічної підтримки обдарованих дітей Донецької та Луганської областей зіграв Інститут духовного розвитку людини Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля та його лабораторія «Творчий розвиток особистості». Лабораторія була створена з метою узагальнити вітчизняний та зарубіжний досвід формування творчої особистості та соціально-педагогічної підтримки обдарованої особистості у закладах середньої та вищої освіти, теоретично обґрунтувати методологічні засади, педагогічні технології та методики розвитку креативності та обдарованості

особистості. Основні наукові результати дослідників лабораторії підсилили теоретичні засади регіональної системи підтримки обдарованих та збагатили практику підтримки, а саме: методики, спецкурси, спрямовані на творчий розвиток та розвиток обдарованості особистості того, хто навчається, діагностичні комплекси вимірювання рівня творчого розвитку та ступеня обдарованості особистості, рекомендації для викладачів щодо розвитку креативності та обдарованості особистості учня або студента.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Успішний досвід регіональних систем педагогічної підтримки обдарованих школярів Донецької та Луганської областей заслуговує на вивчення та розповсюдження. Ефективність функціонування створених систем забезпечується реалізацією розроблених регіональних програм, які охоплюють усі аспекти педагогічної підтримки обдарованих дітей та молоді. Подальші розвідки можуть бути пов'язані з дослідженням розвитку регіональних систем підтримки, механізмами забезпечення їх усталеності та удосконалення.

Література

1. Алфімов В. М. Педагогічні основи організації навчально-виховного процесу в ліцеї : дис. д-ра пед. наук. Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 1997.
2. Кабанець М. М. Регіональні програми підтримки обдарованих школярів у Донецькій області. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. 2014. Вип. 39. С. 24-29.
3. Кабанець М. М. Регіональні програми підтримки обдарованих школярів у Луганській області. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 36(89). С. 473-481.
4. Тесленко В. (). Регіональна педагогічна система розвитку обдарованих учнів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013. Вип. 45. С. 142-154.

References

1. Alfimov, V. M. (1997). *Pedahohichni osnovy orhanizatsii navchalno-vykhovnoho protsesu v litsei*. [Pedagogical bases of organization of educational process in lyceum]. (Thesis of Doctor of Pedagogical Sciences). In-t of Pedagogy of the AES of Ukraine, Kyiv (ukr).
2. Kabanets, M. M. (2014a). Rehionalni prohramy pidtrymky obdarovanykh shkoliariv u Donetskii oblasti [Regional programmes for supporting gifted schoolchildren in Donetsk oblast]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*, # 39, 24-29 (ukr).
3. Kabanets, M. M. (2014b). Rehionalni prohramy pidtrymky obdarovanykh shkoliariv u

Luhanskii oblasti [Regional programmes for supporting gifted schoolchildren in Luhansk oblast]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, # 36(89). 473-481 (ukr).

4. Teslenko, V. (2013). Rehionalna pedahohichna systema rozvytku obdarovanykh uchniv [Regional pedagogical system of development of gifted students]. *Psykhologo-pedahohichni problemy silskoi shkoly*, # 45. 142-154 (ukr).

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПОДДЕРЖКА ОДАРЕННЫХ ШКОЛЬНИКОВ: ВОСТОЧНОУКРАИНСКИЙ ОПЫТ

М. Н. Кабанец

Педагогическая поддержка одаренных детей и молодежи является стратегическим направлением образовательной политики Украины в течение последних двух с половиной десятилетий. В Донецкой и Луганской областях в течение исследуемого периода сложились региональные системы педагогической поддержки одаренных школьников. Становление системы началось в начале 1990-х годов с создания образовательных учреждений нового типа. С появлением региональных программ система начала приобретать целостность и получила толчок для развития.

В статье проанализировано содержание первых программ развития одаренности и освещены тенденции обновления и усовершенствования дальнейших и современных областных программ. Определены компоненты региональной системы: объект и субъекты поддержки, цель, содержание педагогической поддержки, средства педагогической коммуникации и условия эффективности педагогической поддержки.

Раскрыта роль ученых и научных учреждений Донецкой и Луганской областей в развитии региональной системы педагогической поддержки одаренных школьников.

Сделан обзор практики педагогической поддержки одаренных школьников в условиях общеобразовательных школ, основанной на принципах индивидуализации и дифференциации. Одним из важных путей реализации региональных программ было создание банков одаренных детей, которые включали информацию о школьниках и их наставниках. Определены основные формы подготовки педагогов к работе с одаренными детьми. Показана роль областных институтов последипломного образования и Института духовного развития человека Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля в обеспечении педагогической поддержки одаренных школьников региона.

Ключевые слова: одаренность, одаренные школьники, педагогическая поддержка одаренных, восточноукраинский регион, региональные программы.

PEDAGOGICAL PROVISION FOR GIFTED CHILDREN: EAST-UKRAINIAN EXPERIENCE

M. M. Kabanets

Pedagogical provision for gifted children and young people has been a strategic direction of Ukraine's educational policy over the last two and a half decades. In Donetsk and Luhansk oblasts during the research period, regional systems of pedagogical provision for gifted pupils have developed. The formation of the system began in the early 1990s with the creation of educational institutions of a new type. With the advent of regional programs, the system began to gain integrity and got impetus to development.

The article analyses the content of the first programmes of development of giftedness and highlights tendencies of updating and improvement of further and current regional programmes. The components of the regional system are defined in the article: the object and subjects of provision, purpose, content of pedagogical provision, means of pedagogical communication and conditions for the effectiveness of pedagogical provision.

The role of scientists and research institutions of Donetsk and Luhansk regions in the development of the regional system of pedagogical provision for the gifted is revealed.

The practice of pedagogical provision for talented students in schools, which is based on the principles of individualization and differentiation, is summarised. One of the important ways of implementing regional programmes was the creation of gifted children's banks, which included information about schoolchildren and their mentors. The main forms of preparation of teachers for work with gifted children are determined. The role of regional institutes of postgraduate education and the Institute of Spiritual Development of the person of Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University in providing pedagogical support of gifted schoolchildren in the region is highlighted.

Key words: *Giftedness, gifted students, pedagogical provision for the gifted, East-Ukrainian region, regional programmes.*

Кабанець Марина Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри мовної підготовки ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» (м. Покровськ, Україна). E-mail: maryna.kabanets@donntu.edu.ua

Kabanets Maryna Mykolaivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of Language Training Department, SHEI "Donetsk National Technical University" (Pokrovsk, Ukraine). E-mail: maryna.kabanets@donntu.edu.ua